

Meşrutiyet nedir?

Kelime olarak; Arapça “Meşrût (şarta bağlı, şartlı)” mastarından, Türkçe ‘iyet’ eki ile yapılmış bir terimdir. Batı literatüründe “Oligarşi” karşılığında kullanılan bu terim mânâ olarak; devlet idaresinin başında bulunan bir kral veya hükümdarla birlikte, yasama (kanun koyma) selâhiyeti bir kısım halk tarafından seçilmiş meclislerce kullanılan ve nazârî (farazi, mevhum) olarak kuvvetler ayrılığı sistemine dayanan bir idare şeklidir. Oligarşi mânâsındaki Meşrûtiyet, ait olduğu sahalara göre şu kısımlara ayrılır:

1- Siyasî Meşrûtiyet: Meşrûtiyet fikrinin evvelemirde ve en çok idare etme hakkını taşımasıdır.

2- Hukukta Meşrûtiyet: Siyasetteki Meşrûtiyetin bir uzantısıdır. Bu da;

a) Kanunî meşrûtiyet: Meriyetteki (yürürlükteki) kanunlara uymak,

b) Temel âhlak ve hukuk şartlarına, husûsiyle adalete uygunluğu esas alan meşrûtiyet.

3- Milletler arası Meşrûtiyet: Milletlerarası (Beynelmilel) camianın birer üyesi haline gelen devletler için iki aşamalı Meşrûtiyet.

a) İstiklâlini kazanıp, devletler arası tanınmasıdır.

b) Devletler arası münasebetlerde gündeme gelen Meşrûtiyettir. İç hukukta olduğu gibi, milletler arası hukukta da bazı hukukî unsurları ihtiva eder.

4- Sosyolojik Meşrûtiyet: Din, Mezhep, Siyasî Sistem, Rejim, İdeoloji gibi sosyal yapıların meşrûti temelini, bunlara karşı beslenen inanç ve duyulan güven teşkil eder.

MEŞRÛTİYET-İ MEŞRÛA (MEŞRÛ MEŞRÛTİYET):

Bediüzzaman Said Nursî tarafından ortaya atılan bu terim, İslâm Dîni’nin şartları ve prensipleriyle sınırlanmış olup, aynı zamanda Cumhuriyet niteliği taşıyan bir idare şeklidir. Bu tarifıyla Batı literatüründe kullanılan Oligarşi’den tamamen ayrıdır. Çünkü Oligarşi’lerde, kralın yanında belli bir imtiyazlı grubun seçtiği meclisin müstebit idaresi söz konusudur. Yani, belli bir imtiyazlı grubun dışında halkın seçme ve seçilme hakkı yoktur. Halbuki, Meşrûtiyet-i Meşrûa’da istibdat söz konusu olmadığı gibi, halkın bütünü Hukuk karşısında eşittir. Yani, gerçek Cumhuriyet idaresinde olduğu gibi halk, seçme ve seçilme ile bütün vatandaşlık haklarına sahiptir. Bediüzzaman Said Nursî eserlerinde yer yer bu mevzuya temas ederek Meşrûtiyet-i Meşrûa’yı kısaca şöyle târif eder:

“Meşrûtiyet-i Meşrûa; dünyada beşer (insanlık) saadetine bir sebebi; Hâkimiyet-i Milliye’yi (Millî Hâkimiyet’i) temin ile makine-i hayatın buharı olan hürriyetteki irade-i cüz’iye istibdat ve tahakkümün belâsından kurtaran Meşveret-i Şer’iye’nin mâyesiyle mayalandıran (bir sistem.) (.....) ¹

Bununla âlâkalı olarak mühim tesbitlerde bulunmuştur. Meselâ bir tesbitinde der ki: “Meşrûtiyet-i Meşrûa; bir menbâ-ı hayat-ı içtimaiyemizdir.² Mânâ-i Meşrûtiyet’e (Meşrûtiyet mefhumuna) iptilâ (aşırı düşkünlük) ve muhabbetimin sebebi şudur ki; Asya’nın ve Âlem-i İslâm’ın istikbâlde terakkisinin birinci kapısı Meşrûtiyet-i Meşrûa ve Şeriat dairesindeki hürriyettir. Ve tali’ ve taht ve baht-ı İslâm’ın anahtarı da Meşrûtiyetteki Şûra’dır.” ³

Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri’nin (ra) 112 sene evvel ortaya koyduğu ve siyasî, içtimâî ve neşriyat sahasında büyük ölçüde yankılanan bu târif ve tesbitleri, maalesef Resmî İdeoloji tarafından -birçok gerçeklerle birlikte- örtbas edilmiştir. Her derecedeki eğitim müesseselerinde bu güne kadar Meşrûtiyet hep Batı Literatüründeki Oligarşi Mânâsında anlatılmalıdır. Bu ise, gerçek mânâda bir Millî Eğitimin olmayışının neticesidir.

Dipnotlar:

1- Bediüzzaman Said Nursî, Dîvan-ı Harb-î Örfî, s. 148.

2- a.g.e., s. 130.

3- a.g.e., s. 139.

Naci TEPEİR